

Секція 16. Фінанси, гроші і кредит

Особливості організації фінансового механізму соціальної сфери

Люта О. В.

Доцент кафедри фінансів, к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи»

olga_lutaya@ukr.net

Пігуль Н. Г.

Доцент кафедри фінансів, к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи»

piguln@mail.ru

В сучасних економічних умовах ефективного функціонування держави забезпечується шляхом стабільного розвитку соціальної сфери, яка значно впливає на процеси відтворення робочої сили, зростання продуктивності праці, підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня трудових ресурсів, рівень науково-технічного розвитку продуктивних сил, а також культурне і духовне життя суспільства. На нашу думку, соціальна сфера представляє собою сектор економіки, в якому здійснюється виробництво, розподіл і споживання матеріальних та нематеріальних благ, а також відбувається забезпечення розширеного відтворення людського капіталу за участю держави як гаранту забезпечення достатнього рівня життя населення.

Основною метою розвитку соціальної сфери країни є зростання якості життя населення, що включає не тільки обсяг споживання матеріальних благ та послуг, але і задоволення духовних потреб, стан здоров'я, тривалість життя, морально-психологічний клімат. Повноцінна реалізація поставлених завдань вимагає раціональної побудови та ефективного функціонування фінансового механізму соціальної сфери.

Виходячи з цього, дослідження фінансового механізму функціонування соціальної сфери доцільно розпочати із аналізу існуючих підходів щодо трактування категорії «фінансовий механізм». В економічній літературі

розглядаються різноманітні підходи щодо тлумачення сутності «фінансового механізму», який розглядають як елемент:

- управління фінансовою діяльністю держави;
- впливу на соціально-економічний розвиток суспільства;
- управління фінансовими ресурсами;
- системи управління фінансами [1, 13-16].

На основі проведеного дослідження, на нашу думку, під фінансовим механізмом функціонування соціальної сфери варто розуміти цілісну систему організації фінансових відносин, що охоплює підсистеми фінансового забезпечення та фінансового регулювання, які включають відповідні форми, методи та інструменти їх реалізації, в процесі мобілізації та розподілу фінансових ресурсів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, обумовлених соціальними функціями держави.

Побудова фінансового механізму функціонування соціальної сфери ґрунтується на визначенні, насамперед, його мети та завдань, які безпосередньо спрямовані на вирішення проблем соціальної сфери та нівелювання факторів, що мають негативний вплив на її розвиток. Необхідно зазначити, що важливими підсистемами фінансового механізму функціонування соціальної сфери є фінансове забезпечення та фінансове регулювання. Фінансове забезпечення як основа мобілізації фінансових ресурсів означає визначення оптимальних джерел їх формування з метою ефективного використання для розвитку соціальної сфери, що здійснюється у формі бюджетного фінансування, самофінансування, кредитування тощо.

Так, бюджетне фінансування означає надання в безповоротному порядку коштів з бюджетів різних рівнів суб'єктам господарювання соціальної сфери для повного або часткового покриття їх витрат.

Самофінансування є вихідною формою фінансового забезпечення та передбачає процес відшкодування поточних витрат діяльності суб'єктами господарювання соціальної сфери, а також їх розвиток за рахунок власних

джерел фінансових ресурсів (прибутку та власних надходжень бюджетних установ).

Кредитування являє собою процес отримання необхідних грошових коштів у відповідних фінансово-кредитних установах на умовах поворотності, платності, строковості та цільового використання підприємствами та установами соціальної сфери.

До інших форм фінансового забезпечення доцільно віднести спонсорські кошти, надходження від громадських та благодійних фондів, кошти державних цільових фондів.

Слід зазначити, що фінансовий механізм функціонування соціальної сфери має свою специфіку, що обумовлена особливостями джерел мобілізації та порядку розподілу грошових коштів в соціально-побутовій та соціально-культурній складових даної сфери. Досліджуючи специфіку фінансового забезпечення функціонування соціальної сфери, можна відмітити, що в таких галузях, як освіта, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, культура переважає бюджетне фінансування, а у побутовому обслуговуванні, громадському харчуванні, частково у фізичній культурі більшість суб'єктів господарювання функціонують на засадах комерційного розрахунку, що передбачає самофінансування та кредитування.

Фінансове регулювання, як підсистема фінансового механізму функціонування соціальної сфери, визначається як діяльність, спрямована на зміну кількісних і якісних показників фінансових процесів у соціальній сфері через механізми надання або вилучення фінансових ресурсів та включає методи і інструменти. В сучасних умовах на практиці широко застосовують такі фінансові методи як фінансове планування, фінансове прогнозування та фінансовий контроль, що є способами впливу фінансових інструментів на господарські відносини.

Фінансові інструменти вказують на зміст окремої сукупності фінансових відносин і є тісно пов'язаними між собою. До фінансових інструментів, що

застосовуються в процесі функціонування соціальної сфери можна віднести податки, внески, відрахування, бюджетні асигнування та дотації.

Реалізація складових фінансового механізму функціонування соціальної сфери відбувається у межах нормативно-інформаційного забезпечення, яке включає законодавчу, нормативну та інформаційну компоненти.

Важливий вплив на формування фінансового механізму функціонування соціальної сфери має система важелів впливу, що включає норми та нормативи, в тому числі соціальні стандарти, фінансові стимули та фінансові санкції. Норми та нормативи характеризують рівень забезпечення видатків та різних видів витрат фінансових ресурсів. Соціальні стандарти, як специфічна складова системи важелів впливу представляють собою норми, правила, характеристики, розроблені на основі узгодження суттєвих питань з соціальної політики між більшістю зацікавлених сторін, прийняті та затверджені відповідним органом. Застосування фінансових стимулів обумовлено необхідністю підтримки функціонування соціальної сфери. З метою забезпечення належного рівня фінансової дисципліни застосовуються фінансові санкції як засоби державного примусу, що покладають на правопорушників та передбачені фінансово-правовими нормами.

Таким чином, ефективне формування та використання фінансових ресурсів значною мірою визначається характером побудови та організації фінансового механізму функціонування соціальної сфери України.

Література:

1. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання / Н. А. Дехтяр, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль. – Суми : Університетська книга, 2011. – 182 с.